

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ЮСТИЦІЇ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

**ОДЕСЬКІ ГРУДНЕВІ ЦИВІЛІСТИЧНІ ЧИТАНЯ:
ПРИВАТНЕ ПРАВО, ЯК КОНЦЕПТ
В УМОВАХ ВІЙНИ:
ЛЮДСЬКИЙ ВИМІР**

МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської наукової конференції

*Одеса,
12 грудня 2024 року*

Одеса
Фенікс
2024

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора *Є. Харитонов*,
докторки юридичних наук, професорки *І. Давидової*

Упорядники-укладачі:

Давидова Ірина – д.ю.н., професорка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», професорка;

Ткаченко Катерина – лаборантка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія».

Члени оргкомітету Всеукраїнської наукової конференції:

Андронов Ігор – д.ю.н., професор кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу НУ «Одеська юридична академія», професор;

Подцерковний Олег – д.ю.н., зав. кафедри господарського права та процесу НУ «Одеська юридична академія», професор;

Харитонов Олена – д.ю.н., зав. кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Харитонов Тетяна – д.ю.н., зав. кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Мінченко Райса – д.ю.н., професорка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Бабич Ірина – к.ю.н., доцентка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцентка;

Берназ-Лукавецька Олена – к.ю.н., доцентка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцентка;

Матійко Микола – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцент;

Орзіх Юрій – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцент;

Шамота Олександр – асистент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія»;

Ткаченко Катерина – лаборантка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія».

Одеські грудневі цивілістичні читання: приватне право, як концепт в умовах війни: людський вимір : матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 12 груд. 2024 р.) [Електронне видання] / за заг. ред.: д.ю.н., проф. Є. Харитонов, д.ю.н., проф. І. Давидової ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2025. – 318 с. – Режим доступу:

ISBN 978-617-8430-40-5

Збірник містить матеріали доповідей з теоретичних, історичних і методологічних проблем цивільного права та процесу, господарського права і процесу, аграрного, земельного, екологічного та природоресурсового права та інших галузей приватного права, які були оприлюднені на Всеукраїнській науковій конференції 12 грудня 2024 р. в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Збірник спрямований на ознайомлення юридичної громадськості з дослідженням науковців у сфері цивілістики і може бути корисний як у навчальному процесі, так і в науковій діяльності.

УДК 347.1 : 341.9“364” (477)

Матеріали видано за авторською редакцією.

Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції, їхні наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи вищих навчальних закладів і установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

<i>Бугасівська Єлизавета Євгенівна, Зелінченко Анастасія Олегівна</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ШЛЮБУ В УКРАЇНІ.	140
<i>Голуб Анастасія Сергіївна,</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА МАШИНОМІСЦЕ (ПАРКОМІСЦЕ) ЗА ЦИВІЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ	144
<i>Гринько Андрій Русланович,</i> ПРАВО ПАЦІЄНТА НА ІНФОРМАЦІЮ ПРО СТАН СВОГО ЗДОРОВ'Я ТА ЇЇ ТАЄМНИЦЮ	147
<i>Гриценко Давид Сергійович</i> ПРОБЛЕМИ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЦИФОРВІ АКТИВИ В УКРАЇНІ	151
<i>Грушко Влада Олегівна</i> НЕДОТОРКАННІСТЬ ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ В ІНТЕРНЕТІ.	155
<i>Даїдаміров Тімур Новруз огли,</i> УПРАВЛІННЯ ЦИФРОВИМ МАЙНОМ ПІСЛЯ СМЕРТІ ОСОБИ	159
<i>Джабраїлова Вікторія Володимирівна</i> ПІДСТАВИ ТА ПОРЯДОК ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ МІЖНАРОДНИХ КОМЕРЦІЙНИХ АРБІТРАЖІВ В УКРАЇНІ	162
<i>Дмитрук Дар'я Олександрівна,</i> СПАДКУВАННЯ У РИМСЬКОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ.....	166
<i>Доможирська Наталя Олегівна,</i> РОЛЬ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ У СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ. ПРИНЦИП ГЕНДЕРНОЇРІВНОСТІ: ПОДОЛАННЯ ДИСКРИМІНАЦІЇ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНОПРАВНОСТІ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ	170
<i>Драганова Дарія Сергіївна,</i> СПАДКУВАННЯ АКАУНТІВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ.	173
<i>Жулавська Еліна Костянтинівна,</i> СУРОГАТНЕ МАТЕРИНСТВО	176
<i>Заборська Ксенія Андріївна,</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ ДОБРОСОВІСНОСТІ В ПРОЦЕДУРІ БАНКРУТСТВА ФІЗИЧНИХ ОСІБ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ	180
<i>Колесниченко Анна Андріївна,</i> СПАДКУВАННЯ МАЙНА ІНОЗЕМНИМИ ГРОМАДЯНАМИ В УКРАЇНІ	183
<i>Комаровська Еріка Едуардівна,</i> УСИНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	186
<i>Короткевич Іван Андрійович,</i> ПРОБЛЕМИ СПАДКУВАННЯ ЦИФРОВОГО МАЙНА	188

ливим аспектом спадкування. Відсутність чіткої законодавчої бази в Україні ускладнює процес передачі цифрових активів спадкоємцям, що потребує удосконалення чинного законодавства. Також важливо враховувати міжнародний досвід, зокрема механізми, які надають деякі цифрові платформи для управління обліковими записами після смерті користувача. У перспективі необхідно розробити систему правового регулювання, що забезпечить захист прав користувачів та їхніх спадкоємців у цифровій сфері.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Закон України: Про захист персональних даних від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>
3. Закон України: Про інформацію від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
4. Токарева В. О., Личко В. С. Спадкування об'єктів в мережі інтернет досвід західних держав. *Часопис цивілістики*. № 53. С. 41-46. URL: <http://clj.nuoua.od.ua/archive/53/9.pdf>
5. Токарева В. О., Личко В. С. Довірче управління майном в мережі Інтернет після смерті фізичної особи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С.848-851. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2024/209.pdf

Джабраїлова Вікторія Володимирівна
студентка освіти І курсу магістратури

Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник: к.ю.н., доцента Токарева В. О.

ПІДСТАВИ ТА ПОРЯДОК ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ МІЖНАРОДНИХ КОМЕРЦІЙНИХ АРБІТРАЖІВ В УКРАЇНІ

Суб'єкти господарювання в Україні, які займаються зовнішньо-економічною діяльністю, часто стикаються зі спорами із нерезидентами України. У пошуках ефективних способів захисту своїх прав вони нерідко зупиняють свій вибір на арбітражних установах, які пропонують швидкий, конфіденційний та ефективний розгляд справ.

Між тим, одним з недоліків арбітражного розгляду є те, що рішення арбітражів, за загальним правилом, не підлягають оскарженню. Відсутність такої процедури історично пов'язувалась із довірою сторін до арбітрів та бажанням якраз уникнути затягування виконання прийнятого рішення шляхом звернення до процедур перегляду судових рішень (апеляції та касації). Так, в Україні діють дві арбітражні установи: Міжнародний комерційний арбітражний суд та Морська арбітражна комісія при Торгово-промисловій палаті України, і до жодного із цих арбітражів не можна повторно звернутись за оскарженням; також не існує вищої інстанції, яка б переглядала ці рішення.

Частковим вирішенням цієї проблеми можна вважати можливість оспорування рішення арбітражу в національному суді. Однак, перелік підстав для скасування рішення арбітражу, відсутність повноважень компетентного суду на фактичний перегляд обставин справи та ухвалення нового рішення по суті спору принципово відрізняють цю процедуру від традиційної апеляції. Складним є і питання правових наслідків такого скасування, що підтверджує актуальність даного дослідження.

Основними джерелами права, що регулюють оскарження арбітражних рішень, є Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж» (далі – Закон) та ЦПК України (Розділ VIII). Закон встановлює основні принципи та процедури оскарження арбітражних рішень відповідно до Типового закону ЮНСІТРАЛ. ЦПК України, у свою чергу, визначає порядок розгляду справ про скасування арбітражних рішень, встановлює строки подачі заяв, вимоги до документів і підстави для відмови у визнанні та виконанні рішень, зокрема, якщо вони суперечать публічному порядку або виходять за межі компетенції арбітражу.

Ст. 459 ЦПК України встановлює підстави, за наявності яких рішення міжнародного комерційного арбітражу може бути скасоване. Це можливо у випадках, коли сторона, яка подає заяву про скасування, надає докази, що одна зі сторін арбітражної угоди була недієздатною або що арбітражна угода є недійсною за законом, обраним сторонами; якщо такий закон не був визначений, застосовується законодавство України. Також підставою для скасування може бути неналежне повідомлення сторони про призначення арбітра чи про сам розгляд справи, або ситуація, коли сторона не могла подати свої пояснення з інших поважних причин [1].

Крім того, арбітражне рішення може бути скасоване, якщо воно стосується спору, який не був передбачений арбітражною угодою, або виходить за її межі. У такому випадку, якщо частину рішення можна відокремити, суд може скасувати лише ту частину, що не охоплюється арбітражною угодою. Підставою для скасування також є невідповідність складу арбітражного суду чи самої процедури арбітражу умовам, погодженим сторонами, якщо така угода не порушує імперативні норми закону. За відсутності угоди між сторонами, процедура арбітражу повинна відповідати вимогам законодавства. Суд також має право скасувати рішення арбітражу, якщо він визначить, що згідно із законодавством України даний спір не може бути переданий на розгляд міжнародного комерційного арбітражу або якщо арбітражне рішення суперечить публічному порядку України [1].

Процедура оскарження рішення арбітражу в національному суді розпочинається з подання заяви на скасування рішення. ЦПК України визначає, що такі заяви підсудні судам загальної юрисдикції. Зазвичай це апеляційний суд за місцем проведення арбітражу або місцем знаходження відповідача. Строк для подання заяви про скасування становить три місяці з дня отримання стороною арбітражного рішення. Якщо сторона зверталася до арбітражу для виправлення, роз'яснення або ухвалення додаткового рішення, цей строк починає відлік з дати відповідного рішення арбітражу. У разі пропуску строку заява повертається судом.

Після отримання заяви суд перевіряє її відповідність формальним вимогам. Якщо заяву подано із порушенням строку або з підстав, не передбачених законом, суд може відмовити у відкритті провадження і повернути заяву заявнику. Важливо відзначити, що суд обмежений у повноваженнях щодо перегляду справи по суті і перевіряє тільки наявність підстав для відмови у визнанні результатів діяльності міжнародного комерційного арбітражу. Суд загальної юрисдикції не повинен аналізувати правильність застосування арбітражем норм матеріального права під час розгляду спору чи переглядати його по суті [4].

Цей висновок підтверджується судовою практикою. Так, у справі № 796/124/2018 Верховний Суд зазначив, що суд загальної юрисдикції не має права переглядати рішення МКАС по суті або перевіряти правильність застосування ним норм матеріального права України. Верховний Суд підтримав висновки ухвали Апеляційного суду м. Києва, який відмовив у скасуванні рішення МКАС щодо стягнення

коштів за поставку товару, що не відповідав специфікаціям. Суд встановив, що це рішення не порушує публічний порядок України, тому немає підстав для його скасування згідно із Законом України «Про міжнародний комерційний арбітраж» та ЦПК України [3]. З огляду на зазначене, суд може ухвалити лише одне з таких рішень: відмовити в задоволенні заяви і залишити рішення міжнародного комерційного арбітражу без змін, або ж повністю або частково скасувати рішення арбітражу.

Важливим в рамках досліджуваної теми є також питання правових наслідків скасування рішення комерційного арбітражу – чи зберігають сторони право повторно звернутись до арбітражної інституції для вирішення свого спору, чи отримують можливість на його розгляд лише у суді державному? Встановлення конкретної можливості залежить від підстав скасування. Так, за загальним правилом, скасування компетентним судом рішення міжнародного комерційного арбітражу не позбавляє сторони права повторно звернутися до арбітражу. Нерідко, таку можливість сторони формулюють у самому арбітражному застереженні. Проте, якщо попереднє рішення арбітражу щодо спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав було скасовано через відсутність у арбітражу компетенції розглядати такий спір, недійсність арбітражної угоди, неарбітрабельність спору або через те, що рішення ухвалено з приводу спору, який не передбачений арбітражною угодою, чи цим рішенням вирішені питання, що виходять за межі арбітражної угоди, відповідний спір не підлягає подальшому розгляду в міжнародному комерційному арбітражі.

Принагідно зазначимо, що подання заяви про скасування арбітражного рішення може призупинити його виконання до винесення судом остаточного рішення. Це є своєрідним заходом забезпечення, що дає сторонам можливість уникнути можливих негативних наслідків виконання рішення, яке в подальшому може бути визнане недійсним.

Отже, на основі проведеного дослідження можна зробити такі висновки. Процедура оскарження рішень міжнародного комерційного арбітражу в Україні є чітко регламентованою та має обмежений перелік підстав, зосереджених на забезпеченні справедливості та відповідності арбітражної процедури правовим нормам. З огляду на це, суд має право або підтвердити арбітражне рішення, або скасувати його.

Національний суд перевіряє лише відповідність рішення вимогам публічного порядку та дотримання арбітражною процедурою основних процесуальних вимог. Такий підхід сприяє стабільності арбітражного процесу в Україні та запобігає повторному розгляду спору, підвищуючи довіру до міжнародного арбітражу та сприяючи розвитку міжнародної торгівлі.

Після скасування рішення втрачає юридичну силу і не підлягає виконанню в Україні. Якщо сторона не погоджується з ухвалою компетентного суду, вона має право оскаржити її до Верховного Суду; касаційний перегляд таких ухвал виключається.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
2. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України № 4002-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12#Text>
3. Постанова Верховного Суду від 11 жовтня 2018 року у справі № 796/124/2018 (провадження № 61-41058ав18) URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77087340>.
4. Альтернативні способи вирішення цивільних спорів за законодавством України : навчальний посібник / Верба-Сидор О. Б., Воробель У. Б., Грабар Н. М., Дутко А. О., Юркевич Ю. М.; за ред. канд. юрид. наук, доц. О. Б. Верби-Сидор. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 416 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3835/1/verba-sydor_26-05-21.pdf

Дмитрук Дар'я Олександрівна,

студентка 1 курсу факультету адвокатури та антикорупційної діяльності Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник: к.ю.н., доцента Берназ-Лукавецька О. М.

СПАДКУВАННЯ У РИМСЬКОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

Спадкове право – одна з фундаментальних частин майнового та цивільного права, яка дозволяє відслідковувати та законно здійснювати передачу власності померлої особи її спадкоємцям. У римському праві, спадкування було важливою ланкою права та уособлювало